

2 Mż 34,1-9

1. I powiedział JHWH do Mojżesza: wyciosaj sobie dwie tablice kamienne jak pierwsze i napiszę na tablicach słowa, które były na tablicach pierwszych, które połamałeś. 2. I bądź przygotowany rankiem i wstąpisz na górę Synaj i staniesz mi tam na szczycie góry. 3. I nikt nie wstąpi wraz z tobą i również nikt nie pokaże się na całej górze, również ani stada ani bydło nie będą się pasły naprzeciw tej góry. 4. I wyciosał dwie tablice jak pierwsze i wstał Mojżesz rano i wszedł na górę Synaj tak, jak rozkazał JHWH mu i wziął w rękę swoją dwie tablice kamienne. 5. I zstąpił JHWH w obłoku i stanął z nim tam. I wzywał imienia JHWH. 6. I przeszedł JHWH przed nim i zawołał:

JHWH, JHWH - Bóg miłosierny i łaskawy,
cierpliwy i bogaty w miłosierdzie i wierność.

7. Zachowujący łaskę po tysięczne pokolenia,
gładzący winę, występki i grzech
i doprawdy nie pozostawiający bez kary,
karzący winę ojców na synach i na synach synów do trzeciego i czwartego pokolenia.

8. I pośpiesznie Mojżesz pokłonił się do ziemi i bił pokłony. 9. I powiedział: jeśli znalazłem łaskę w oczach twoich Panie, niech pójdzie Pan pośród nas, ponieważ twardego karku on i przebacź winę naszą i grzech nasz i weź nas w posiadanie.

Perykopa kazalna należy do części 32-34 czyli do rozdziałów rozpoczynających się historią o odlaniu przez Izraelitów złotego cielca jako symbolu Boga, który wyprowadził lud z Egiptu. Skutkiem tego było złamanie przez Mojżesza tablic przymierza, co z kolei oznaczało zerwanie przymierza przez lud oraz skutkowało powodowanym przez Boży gniew zamiarem wytracenia Izraelitów. Rozdział 34 zawiera – od wersetu 10 – opis powtórnego zawarcia przymierza („Oto ja zawierający przymierze”), po którym następują m.in. przykazania tzw. Dekalogu kultowego. Tradycyjnie przyjmuje się, że większość części 34,10nn należy do źródła J. Oczywiście była ona później uzupełniana (np. przez w. 29-35). Opis zawarcia przymierza był pierwotnie niezależny od opisu zawarcia przymierza w Ex 24, nie znał on też historii o złotym cielcu. Wtórnie wprowadzone wersety 1-9 miały na celu odniesienie zawarcia przymierza i Dekalogu kultowego do historii cielca. Poprzez ich wprowadzenie wersety 34,10nn stają się nie tyle zawarciem przymierza, bo te nastąpiło już wcześniej, co jego odnowieniem, jak tytułuje perykopę Biblia Warszawska.

Wersety 1-3 są Bożym poleceniem wyciosania kamiennych tablic i wejścia na górę Synaj. Mowa o wcześniejszych połamanych tablicach łączy zawarcie przymierza w Ex 34,10nn z historią ciełca. W wezwaniu do bycia gotowym chodzi zapewne o przygotowanie kultowe. Werset 4 informuje o wykonaniu przez Mojżesza polecenia Bożego, 5 natomiast mówi o pojawieniu się JHWH w obłoku i wzywaniu przez Mojżesza imienia JHWH. Werset 6 traktuje zaś o przejściu JHWH przed Mojżeszem. W wersecie 6 następuje dalsza część teofanii. Bóg ogłasza kim jest, wyjaśnia znaczenie swojego imienia JHWH. Owo samoprezentowanie Boga jest momentem kulminacyjnym jednostki, a pochodzi ono prawdopodobnie z kultu (zob. Ps 86,15; 103,8; 145,8). Bóg jest Bogiem miłosiernym (hebr. rachum). Pojęcie to związane jest z rzeczownikiem rechem oznaczającym łono i ze słowem rachamim oznaczającym miłosierdzie i miłość. Odnosiło się ono pierwotnie do miłości matczynej. Jeżeli określano za pomocą tego pojęcia miłość ojca to wyrażano w ten sposób wolicjonalny charakter miłości i miłosierdzia (np. Ps 103,13). Miłosierdzie – określane za pomocą tego pojęcia – okazywane jest zawsze przez większego, czy silniejszego słabszemu. Nigdy więc stosunek człowieka do Boga nie jest opisywany za pomocą pojęć stworzonych z hebrajskiego rdzenia racham. Podobne znaczenie posiada następne słowo „łaskawy” (hebr. chanun). Połączenie owych dwóch pojęć jest typowe dla Starego Testamentu, wyraża ono Bożą łaskawość, przychylność wobec ludzi. Charakteryzuje je niejako aspekt statyczny – Bóg taki jest. Podobnie jeśli chodzi o sformułowanie „cierpliwy” - Bóg nie reaguje gwałtownie i impulsywnie. Następne określenia są bardziej dynamiczne. Wyrażenie „dobroć”, „łaska” (hebr. chesed) i „wierność” (hebr. emet) odnoszą się w większym stopniu do aktywnego działania Boga na rzecz swojego ludu. Następny werset mówi o okazywaniu dobra i łaskawości po tysięczne pokolenie, a karzący winę do trzeciego i czwartego pokolenia. Owo zestawienie, obecne też w Dekalogu, wskazuje na nieskończoną dobroć Boga i jego miłosierdzie, które zdecydowanie przewyższają jego surowość i karanie. Mowa o 3 i 4 pokoleniu to nic innego zaś jak stwierdzenie, że konsekwencje winy dotyczą nie tylko grzesznika, ale i jego najbliższego otoczenia. Cztery pokolenia według Biblii mogą żyć jednocześnie w danej rodzinie (por. Hi 42,16; 1 Mż 50,23).

Po takiej prezentacji Mojżesz pada na ziemię i oddaje Bogu pokłon. W ostatnim wersecie jednostki Mojżesz wypowiada prośbę o towarzyszenie Boga Izraelowi. Co ciekawe prośba ta jest uzasadniana tym, że Izrael ma być ludem twardego karku. Następnie pojawia się prośba o przebaczenie winy i uczynienie Izraela ludem Boga. Warte wspomnienia jest, że Mojżesz

wyznając winę i prosząc o przebaczenie, uważa się za jednego z członków grzesznego Izraela, mimo, że nie miał udziału w „grzechu cielca”.

Fragmenc wraz z kultową doksologią, która w tym wypadku była samookreśleniem się JHWH umożliwił odnowienie przymierza i relację Boga i ludu opartą na jego łasce, miłosierdziu i miłości.

Andrzej P. Kluczyński